

Anna Dewalska-Opitek

POSTAWY MIESZKAŃCÓW WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO WOBEC ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII

Anna Dewalska-Opitek, dr – Śląska Wyższa Szkoła Zarządzania im. gen. Józefa Ziętka
w Katowicach

adres korespondencyjny:
Wydział Nauk Społecznych i Technicznych
40-952 Katowice, ul. Krasińskiego 2
e-mail: a.dewalska-opitek@swsz.katowice.pl

ATTITUDES OF THE INHABITANTS OF SILESIAN VOIVODESHIP TOWARDS RENEWABLE ENERGY SOURCES

SUMMARY: The development of global energy forecasts shows the increasing input of renewable energy sources. One of the key factors contributing to their dissemination are social attitudes. They were the subject of quantitative study conducted among the inhabitants of Silesia voivodeship. Both attitudes are identified in general, as well as their cognitive, affective and behavioral components indicate a positive attitude of respondents to the RES

KEY WORDS: renewable energy sources, ecological awareness

Wstęp

W przekonaniu wielu przedstawicieli współczesnej myśli ekonomicznej, jak: J. K. Galbraith, J. Rifkin, M. Castells i wielu innych, świat stoi w obliczu głębokich przemian, z których największe (systemowe) dokonają się na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych XXI wieku i dotyczyć będą przede wszystkim powstania nowej gospodarki, zwanej korporacyjną, sieciową lub postrynkową¹. Punktem zwrotnym tych przemian będzie osiągnięcie najwyższego poziomu wydobycia ropy naftowej, określonego mianem *peak oil*. Ma on nastąpić w latach 2020-2035 i oznaczać będzie koniec ery taniego i łatwego w dostępie paliwa ze wszystkimi konsekwencjami dla gospodarki świata².

Perspektywa ta wydaje się niezwykle istotna z uwagi na fakt, że podstawę współczesnej międzynarodowej energetyki stanowią paliwa kopalne. Światowy bilans zużycia pierwotnych źródeł energii wskazuje na dominującą rolę ropy naftowej, w dalszej kolejności paliw stałych: węgla kamiennego, brunatnego i torfu oraz gazu ziemnego. Surowce odnawialne stanowią około 14%, paliwa jądrowe natomiast niecałe 7%. Nie jest to korzystna sytuacja z uwagi na zagrożenia, które stanowią nieuniknione implikacje dużego udziału tradycyjnych źródeł energii, takie jak: wyczerpywanie się surowców i pojawiający się w związku z tym brak bezpieczeństwa energetycznego, obciążenie środowiska naturalnego, niestabilność cen surowców energetycznych i ich spekulacyjny charakter.

Czynnikiem o dodatkowym znaczeniu jest prognozowany wzrost zapotrzebowania na energię. Analiza sytuacji światowej gospodarki wskazuje niezbicie, że jej rozwój determinowany jest dostępem do źródeł energii. Rozwój gospodarczy, wzrost produkcji, postęp cywilizacyjny sprawiają, że zapotrzebowanie na energię nieustannie rośnie. Szacuje się, że w perspektywie 2030 roku popyt na energię sięgnie około 700 trylionów Kwh, co będzie stanowić przyrost o 40% w porównaniu do zapotrzebowania z 2010 roku (500 trylionów Kwh)³.

Wobec tak zarysowanych uwarunkowań rozwoju energetyki w przyszłości świat stoi wobec konieczności zwiększenia zastosowania alternatywnych źródeł energii. Szczególna rola przypada odnawialnym źródłom energii (OZE), których udział w ogólnym zużyciu energii pierwotnej w Unii Europejskiej powinien wzrosnąć do 20% w perspektywie następnej dekady. Aby cel ten mógł zostać osiągnięty, niezbędne jest systemowe ujęcie tematu i stworzenie przesłanek, które pozwolą państwom i podmiotom w nich funkcjonującym na większe zastosowanie źródeł odnawialnych. Nie bez znaczenia będą także postawy mieszkańców wobec energii odnawialnej, ich świadomość ekologiczna i gotowość wykorzysta-

¹ Szerzej na ten temat: *Europa w perspektywie roku 2050*, Polska Akademia Nauk, Kancelaria PAN, Komitet Prognoz „Polska 2000 Plus”, Warszawa 2007, s. 31.

² *Ibidem*, s. 34.

³ *International Energy Outlook 2007*, US Department of Energy, Washington 2007, p. 15.

nia źródeł alternatywnych wobec tradycyjnie używanych na Śląsku surowców kopalnych.

Po opracowaniu zarysu teoretycznego postaw wobec odnawialnych źródeł energii dokonano ich empirycznej weryfikacji w bezpośrednich badaniach ilościowych przeprowadzonych wśród mieszkańców województwa śląskiego. Uzyskane wyniki badań pozwoliły na identyfikację poznawczych, afektywnych i behawioralnych komponentów postaw mieszkańców regionu wobec odnawialnych źródeł energii. Dokonano także identyfikacji możliwych dalszych kierunków badań nad społecznym odbiorem odnawialnych źródeł energii.

1. Odnawialne źródła energii i ich miejsce w przyszłości energetycznej Europy

Wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych jest elementem europejskiej polityki zrównoważonego rozwoju, prowadzącym do zmniejszenia negatywnego oddziaływania sektora energetycznego na środowisko. Obecnie do najczęściej wykorzystywanych źródeł energii odnawialnej należą: energia spadku wód, energia promieniowania słonecznego, energia wiatru, energia biomasy, energia wód geotermalnych, energia pływów mórz i oceanów⁴. Ich syntetyczną charakterystykę przedstawia tabela 1.

Udział wybranych źródeł energii odnawialnej w światowej produkcji energii elektrycznej i ciepłej w 2010 roku oraz prognozę do 2030 roku przedstawia tabela 2.

Pozyskanie OZE przynosi wiele korzyści ekonomicznych i ekologicznych, wśród których należy między innymi wymienić:

- regionalny rozwój gospodarczy;
- dywersyfikację źródeł dochodów dla producentów i rolników z regionu;
- wzrost bezpieczeństwa energetycznego regionu (brak problemu wyczerpalności zasobów);
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych do atmosfery;
- redukcję zanieczyszczeń i odpadów obciążających środowisko naturalne;
- stworzenie proekologicznego wizerunku regionu⁵.

Korzyści wynikające z większego zastosowania OZE są oczywiste. Jednak należy mieć na uwadze możliwe utrudnienia rozwoju energetyki odnawialnej, do których można zaliczyć:

- większe ryzyko inwestorów z tytułu niewystarczających uregulowań prawnych;
- wysokie początkowe nakłady inwestycyjne technologii OZE;

⁴ S. Słupik, *Wspieranie rozwoju energetyki odnawialnej jako cel polityki państwa*, w: *Zrównoważony rozwój regionów przemysłowych*, red. E. Lorek, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Katowice 2009, s. 213.

⁵ *Ibidem*, s. 213.

Tabela 1
Odnawialne źródła energii i ich charakterystyka

Odnawialne źródło energii	Charakterystyka
Energia wody	Wykorzystaniu energetycznemu podlegają: energia spadku wód, pływy morską i oceanów, energia ciepła morską, prądy oceaniczne. Jakkolwiek w Polsce energia wody zaspokaja około 10% zapotrzebowania energetycznego, nie istnieją dobre warunki rozwoju energetyki wodnej.
Energia słoneczna	Energia promieniowania słonecznego może być wykorzystywana poprzez konwersję fototermiczną, oznaczającą pozyskanie energii ciepłej, oraz konwersję fotoelektryczną, czyli pozyskanie energii elektrycznej. Energia promieniowania słonecznego docierająca do powierzchni Ziemi znacznie przekracza światowe zapotrzebowanie energetyczne. Dlatego też energia słoneczna i metody jej zamiany na inne formy energii nabierają coraz większego znaczenia.
Energia wiatru	Energia wiatru jest najszybciej rozwijającą się w Europie gałęzią energetyki. Współczesne turbiny wiatrowe przekształcają energię wiatru na energię mechaniczną, która dalej zamieniana jest na elektryczną. Rejonami najbardziej uprzywilejowanymi do wykorzystania energii wiatru w Polsce są Wybrzeże Morza Bałtyckiego, Suwalszczyzna i Równina Mazowiecka.
Energia biomasy	Biomasa to części organiczne lub ich pozostałości. Szacuje się, że Polska zajmuje uprzywilejowane w Europie miejsce pod względem potencjału biomasy zarówno rolnej, jak i leśnej. Koszty produkcji i pozyskania biomasy są na tyle atrakcyjne, że biomasa może konkurować z paliwami kopalnymi. Z wykorzystaniem tego źródła energetyka odnawialna wiąże obecnie największe nadzieje.
Energia geotermalna	Jest to energia pozyskiwana ze skał i wód podziemnych. Na tle wyżej wymienionych typów energii odnawialnych wyróżnia się największą stabilnością oraz stosunkowo najmniejszą uciążliwością dla środowiska przyrodniczego. Energia geotermalna jest praktycznie niewyczerpalna z uwagi na jej stałe uzupełnianie przez strumień ciepła przenoszonego z gorącego wnętrza Ziemi ku powierzchni na drodze przewodzenia i konwekcji.

Źródło: *Energia odnawialna*, dostęp: www.wzp.pl/środowisko/energia-odnawialna [data wejścia: 10-10-2011]; *Charakterystyka wybranych odnawialnych źródeł energii*, dostęp: www.energie-odnawialne.net [data wejścia 10-10-2011].

Tabela 2
Obecne i prognozowane zużycie wybranych odnawialnych źródeł energii [%]

Rodzaj OZE	Rok 2010	Rok 2020	Rok 2030
Energia słoneczna	1,5	7,9	16,1
Energia wiatrowa	1,8	7,2	9,7
Energia geotermalna	4,0	8,9	13,0
Udział OZE w pokryciu światowego zapotrzebowania	13,8	21,0	31,0

Źródło: *Charakterystyka wybranych odnawialnych źródeł energii*, op.cit., dostęp: www.energie-odnawialne.net [data wejścia: 10-10-2011].

- niepewność techniczno-technologiczna, wynikająca z różnego stopnia rozwoju i komercjalizacji, dużej różnorodności w zakresie mocy, sprawności i awaryjności urządzeń;
- niedostateczna wiedza o rozmieszczeniu zasobów, procedurach postępowania przy lokalizacji inwestycji, dostępie do technologii i źródeł finansowania, lecz także brak odpowiedniej wiedzy wśród społeczeństwa na temat możliwych korzyści zastosowania OZE⁶.

⁶ K. Prandecki, *Perspektywy rozwoju odnawialnych źródeł energii w pierwszej połowie XXI w.*, w: *Zrównoważony rozwój...*, op.cit., s. 197-200; S. Stupik, *Wspieranie rozwoju energetyki odnawialnej...*, op.cit., s. 215 - 216.

Czynnikiem o szczególnym znaczeniu dla przyszłego rozwoju energetyki odnawialnej wydaje się wiedza stanowiąca komponent świadomości ekologicznej. Jedynie społeczeństwa świadome roli odnawialnych źródeł energii w osiągnięciu zrównoważonego rozwoju regionu i kraju, ale także w życiu codziennym warunkują wzrost udziału „zielonej energii” w ogólnym bilansie energetycznym. Wysoka świadomość powinna prowadzić do powstania presji społecznej, która może wymusić na rządzących przyspieszenie procesu legislacyjnego czy tworzenie systemu zachęt i wsparcia dla rozwoju i implementacji nowoczesnych technologii bazujących na OZE⁷. Można zatem przyjąć, że odpowiednie postawy społeczne pozytywnie wpłyną na przyszłe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

2. Postawy społeczne wobec OZE – ujęcie teoretyczne

Złożony i wielowymiarowy charakter postaw wymaga szeregu rozstrzygnięć natury terminologicznej, w literaturze można bowiem znaleźć wiele definicji postaw pochodzących z różnych dyscyplin i szkół naukowych. W naukach społecznych przyjęto za S. Nowakiem, że *postawą pewnego człowieka wobec pewnego przedmiotu jest ogół względnie trwałych dyspozycji do oceniania tego przedmiotu i emocjonalnego nań reagowania*⁸.

Podjęcie ekonomiczne traktuje postawy konsumentów *jako trwale korzystną lub niekorzystną (wynikająca z doświadczenia) ocenę, emocjonalne odczucie oraz skłonności związane z określonym przedmiotem lub ideą*⁹.

Jeśli postawy są oceną, to znaczy, że są one pozytywną lub negatywną reakcją na określony przedmiot, a w omawianym przypadku – na odnawialne źródła energii. Postawy mogą być scharakteryzowane za pomocą wielu cech, wśród których można wyróżnić:

- treść postawy dotyczącej jej przedmiotu, w tym energii wiatrowej, wodnej, słonecznej oraz odnawialnych źródeł energii jako całości;
- zakres postawy związany z liczbą zjawisk i sytuacji, których dotyczy (postawa może dotyczyć indywidualnego przedmiotu (źródła) lub też odnosić się do większej liczby przedmiotów (źródeł „zielonej energii”), a więc różnić się stopniem ogólności);
- kierunek postawy, oznaczający pozytywne lub negatywne ustosunkowanie się do OZE;
- siłę (intensywność) postawy, wyrażającą się w stopniu pozytywnego lub negatywnego ustosunkowania się do przedmiotu postawy;
- trwałość postawy, oznaczającą, że jest ona elementem mało zmiennym w czasie; w przypadku braku trwałości określonego stosunku do przedmiotu

⁷ Szerzej na ten temat: K. Prandecki, *Perspektywy rozwoju odnawialnych ...*, op.cit., s. 197.

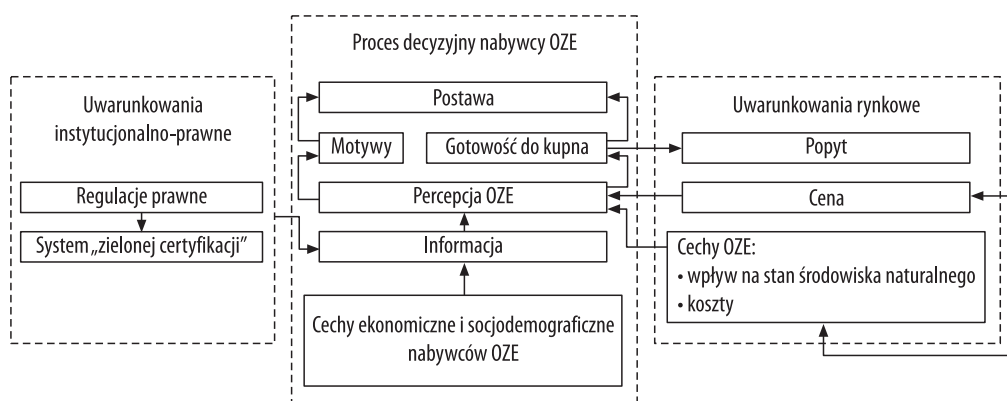
⁸ Z. Kędzior, *Postawy konsumentów wobec produktów*, w: *Konsument na rynku. Postawy wobec produktów*, red. Z. Kędzior, CBI E, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Katowice 2003, s. 41-43.

⁹ Ph. Kotler, *Marketing. Analiza, planowanie, wdrażanie i kontrola*, Gebethner & Ska, Warszawa 1994, s. 174.

postawy można mówić jedynie o nastawieniu; trwałość postawy związana jest w znacznym stopniu z jej siłą, co oznacza, że istnieje większe prawdopodobieństwo zmian postaw słabych niż silnych¹⁰.

Postawa jest kategorią złożoną. Wpływ na nią ma wiele czynników (rysunek 1). Czynniki determinujące postawy wobec OZE mają naturę obiektywną (uwarunkowania instytucjonalno-prawne, rynkowe, jak na przykład koszty energii odnawialnej) i subiektywną (chęć zdobycia informacji na temat odnawialnych źródeł energii, ich percepcja oraz motyw, jakimi kieruje się społeczeństwo w decyzjach dotyczących wyboru źródeł energii).

Rysunek 1
Czynniki wpływające na postawy społeczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie: W. Łuczka-Bakuła, *Rynek produktów ekologicznych*, PWE, Warszawa 2007, s. 126.

Jak wskazują wyniki badania przeprowadzonego techniką wywiadów indywidualnych na grupie tysiąca respondentów przez TNS OBOP na zlecenie Banku Ochrony Środowiska na temat „Postawy Polaków wobec ochrony środowiska i oszczędzania energii” w 2010 roku, mieszkańcy kraju stają się coraz bardziej świadomi w kwestii ekologii i ochrony środowiska. Badani uznają za konieczne i deklarują oszczędzanie energii, są także przekonani, że działania jednostki mają realny wpływ na ochronę środowiska. Zachęcają ich postawy proekologiczne sąsiadów, jednocześnie dostrzegają konieczność podniesienia świadomości ekologicznej innych obywateli. Około 40% respondentów deklaruje gotowość zapłacenia wyższej ceny za produkt, który będzie służył ekologii. Pozytywne postawy wobec ochrony środowiska i oszczędzania energii prezentują ludzie po 30 roku życia, mieszkańcy dużych miast, oceniający swoją sytuację materialną jako co najmniej średnią. Częściej postawy proekologiczne prezentują kobiety (53%)

¹⁰ K. Karcz, Z. Kędzior, *Postawy konsumentów wobec produktów krajowych i zagranicznych. Poziom etnocentryzmu i wpływ efektu kraju pochodzenia*, CBIe, Wyd. Akademii Ekonomicznej, Katowice 1999, s. 14-15.

niż mężczyźni (47%). Wzrost świadomości ekologicznej Polaków potwierdzają nie tylko badania opinii publicznej, ale także doświadczenia Banku Ochrony Środowiska, który w latach 2006-2010 przyznał ponadtrzykrotnie więcej kredytów na odnawialne źródła energii niż w czasie całej swojej poprzedniej działalności¹¹.

3. Postawy mieszkańców województwa śląskiego wobec odnawialnych źródeł energii – wyniki badań empirycznych

Na tle zaprezentowanych rozważań teoretycznych interesujące poznawczo są wyniki badań bezpośrednich przeprowadzonych we wrześniu i październiku 2011 roku techniką wywiadów indywidualnych, stanowiącą element badań sondażowych pośrednich.

Celem badań było:

- poznanie wiedzy respondentów na temat odnawialnych źródeł energii;
- zidentyfikowanie odczuć, emocjonalnych sądów i ocen wartościujących odnawialne źródła energii;
- wyodrębnienie skłonności do wykorzystania odnawialnych źródeł energii, a zatem identyfikacja poznawczych, afektywnych i behawioralnych komponentów postawy wobec OZE.

Podmiotem badania byli mieszkańcy województwa śląskiego. W wywiadach wzięło udział 250 osób, w tym 59% kobiet i 41% mężczyzn. Były to osoby w wieku 25-44 lat, legitymujące się wykształceniem wyższym i średnim. Szczegółową charakterystykę próby przedstawia tabela 3.

Tabela 3
Charakterystyka próby badawczej

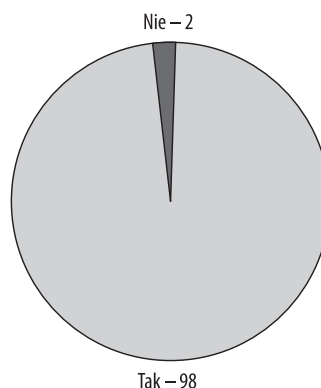
Wyszczególnienie	Próba ogółem [%]
Płeć	
• kobieta	59
• mężczyzna	41
Wiek:	
• 18-24 lata	19
• 25-34 lata	34
• 35-44 lata	31
• 45-54 lata	13
• 55 lat i więcej	3
Wykształcenie:	
• wyższe	36
• średnie i policealne	52
• średnie zawodowe	12
• podstawowe i gimnazjalne	0

Źródło: opracowanie własne.

¹¹Więcej na ten temat: dostęp: www.bosbank.pl [data wejścia 10-10-2011].

Badanych zapytano, czy znane jest im pojęcie „odnawialne źródła energii”. Jak wynika z uzyskanych informacji, 98% badanych deklaruje znajomość pojęcia. Jedyne 2% nie ma wiedzy na temat OZE. Są to głównie osoby z wykształceniem zawodowym w wieku powyżej 55 lat. Przedstawione wielkości obrazuje rysunek 2.

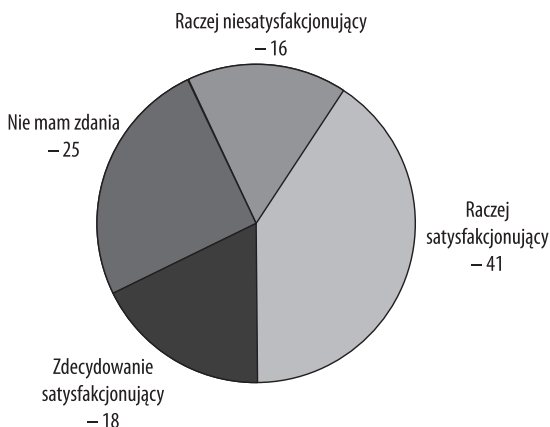
Rysunek 2
Deklarowana znajomość pojęcia „odnawialne źródła energii” [%]

Źródło: opracowanie własne.

Badani mieszkańcy województwa śląskiego oceniają swój poziom wiedzy na temat OZE jako satysfakcjonujący (w tym „zdecydowanie satysfakcjonujący” – 18% oraz „raczej satysfakcjonujący” – 41% wskazań). Odpowiedzi takich udzielały najczęściej osoby z wyższym wykształceniem. Co szósty badany ocenia swoją wiedzę na temat odnawialnych źródeł energii jako „raczej niesatysfakcjonującą”, co czwarty natomiast nie ma zdania na ten temat. Zaprezentowane zależności zobrazowano na rysunku 3.

Rysunek 3
Poziom wiedzy badanych na temat OZE [%]

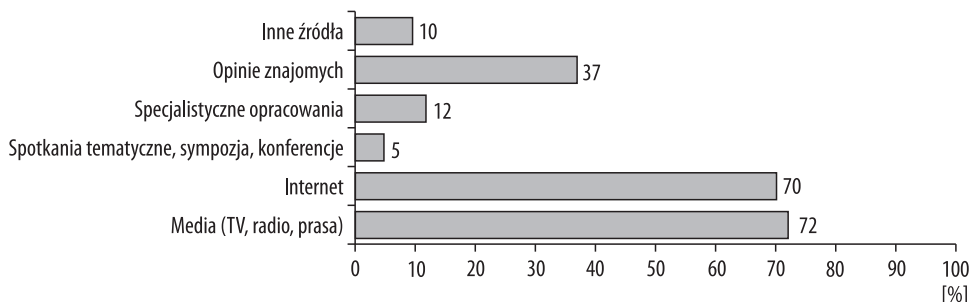
Źródło: opracowanie własne.

Jak wynika z uzyskanych danych, około 40% respondentów poszukuje dodatkowych informacji na temat „zielonej energii”. Jako najczęściej wskazywane źródło informacji badani podają media (radio, prasa, TV) – 72% wskazań, Internet – 70%, oraz opinie znajomych – 37%, co obrazuje rysunek 4. Z uwagi na zastosowaną kafeterię koniunktywną uzyskane wyniki badań nie sumują się do 100%.

Rysunek 4

Źródła wiedzy respondentów o OZE [%]

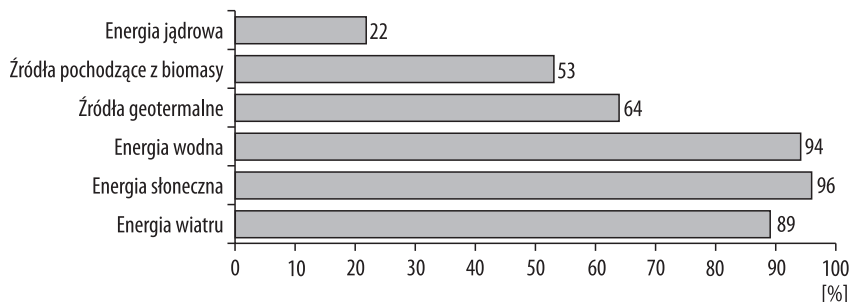

Źródło: opracowanie własne.

Respondentów poproszono o wskazanie tych źródeł energii, które w ich opinii najczęściej kojarzą się z „zieloną energią”. Wyniki badań wskazują, że najczęściej są to: energia słoneczna (96% wskazań), energia wodna (94%) oraz energia wiatru (89%). Przedstawione wielkości obrazuje rysunek 5.

Rysunek 5

Źródła „zielonej energii” w opinii respondentów [%]

Źródło: opracowanie własne.

Badani wskazywali na energię jądrową jako element „zielonej energii”. Jest to interesujące wskazanie, tym bardziej, że wykorzystaniu energii jądrowej towarzyszą wysokie koszty i ryzyko środowiskowe. Respondenci, którzy kojarzyli energię jądrową z „zieloną energią”, to głównie osoby legitymujące się zawodowym wykształceniem.

Badani mieszkańcy województwa śląskiego zostali poproszeni o podanie pierwszych skojarzeń, które przychodzą im na myśl w związku z odnawialnymi źródłami energii. Można zauważyć, że kojarzą się one przede wszystkim z „ochroną środowiska”, „ekologią” czy „energią bezpieczną dla środowiska”. OZE często budzą pozytywne konotacje wśród badanych, takie jak: „energia przyszłości” oraz „czysta energia”. Kojarzą się z „nowoczesnością” i „zaawansowanymi technologiami”. Pojawiły się także negatywne konotacje (choć były one rzadsze), wynikające z wysokich kosztów inwestycji i niepewności technologicznej. Badani wskazywali, że OZE są „drogie”, stanowią „kosztowną inwestycję”, wykorzystującą „niepewną technologię”.

Badanych zapytano, jakie są w ich opinii korzyści wynikające z zastosowania odnawialnych źródeł energii. Udzielone odpowiedzi w postaci profilu semantycznego prezentuje rysunek 6.

Rysunek 6
Profil semantyczny korzyści z zastosowania OZE

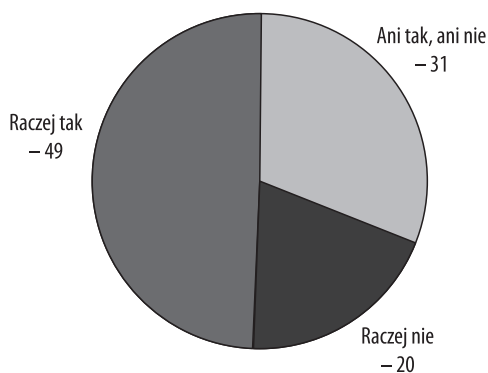

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci są zdania, że zastosowanie odnawialnych źródeł energii najkorzystniej wpłynie na stan środowiska naturalnego i czystość powietrza, co przyczyni się niewątpliwie do lepszej ochrony zdrowia mieszkańców województwa śląskiego. Korzystną implikacją stosowania OZE jest także zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego. Respondenci najgorzej ocenili wpływ odnawialnych źródeł energii na tworzenie nowych miejsc pracy w regionie, wzrost zamożności mieszkańców oraz postęp technologiczny.

Respondenci zostali także poproszeni o deklarację, czy wybraliby OZE, gdyby decyzja o wykorzystywanych źródłach energii w pełni zależała od ich wyboru. Wyniki badań wskazują jednoznacznie możliwości przyszłego zwiększenia udziału OZE w strukturze źródeł energii. Prawie połowa badanych deklarowała bowiem, że skorzystałaby ze źródeł odnawialnych („raczej tak”), 1/5 jest niechętnie nastawiona, co trzeci badany nie ma zdania na ten temat (rysunek 7).

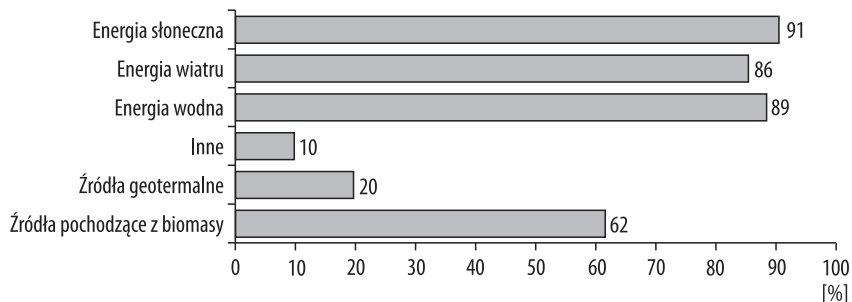
Rysunek 7
Deklarowany wybór odnawialnych źródeł energii [%]

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci, którzy chętnie skorzystaliby z odnawialnych źródeł energii, najczęściej wskazywali na energię słoneczną (91% wskazań), energię wodną (89%) i wiatru (86%), co prezentuje rysunek 8.

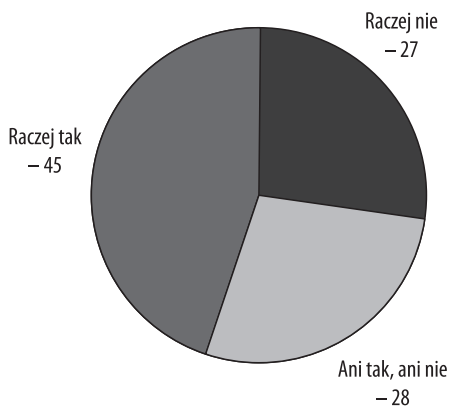
Rysunek 8
Preferowane źródła energii w opinii badanych [%]

Źródło: opracowanie własne.

Badanych mieszkańców województwa śląskiego zapytano, czy byliby skłonni płacić o 10% więcej niż obecnie za „zieloną energię”, mając na uwadze lepszą ochronę środowiska naturalnego. Z deklaracji badanych wynika, że respondenci byliby skłonni zapłacić wyższą ceną – „raczej tak” deklarowało 45% badanych. Byli to głównie ludzie młodzi, w wieku 25-34 lat. Co trzeci nie byłby skłonny ponosić wyższe koszty w związku z zastosowaniem OZE, także co trzeci nie ma na ten temat zdania (rysunek 9). Pojawiła się pewna korelacja udzielanych odpowiedzi z wiekiem badanych – coraz starsi respondenci są mniej skłonni do

Rysunek 9
Gotowość do ponoszenia wyższych kosztów energii w związku z zastosowaniem OZE [%]

Źródło: opracowanie własne.

ponoszenia wyższych kosztów energii odnawialnej. Co interesujące, żaden z badanych nie deklarował zdecydowanego poparcia, czy też zdecydowanego sprzeciwu wobec kosztów o 10% wyższych za OZE.

Podsumowanie

Odnawialne źródła energii wydają się nieodzownym elementem przyszłej energetyki, który odgrywać będzie coraz istotniejszą rolę. Wpływ na to ma kilka czynników, takich jak prognozowany wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną w przyszłości, wyczerpywanie się surowców kopalnych, stanowiących podstawę dzisiejszej energetyki, kwestia zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju i Europy poprzez zdywersyfikowanie źródeł energii, czy wreszcie legislacja Unii Europejskiej nakładająca na kraje członkowskie obowiązek zwiększenia wykorzystania „zielonej energii”. Nie bez znaczenia jest kwestia społecznego poparcia dla odnawialnych źródeł energii, przejawiająca się w pozytywnych postawach społeczności województwa śląskiego.

Badaniem objęto jedynie fragment badanej rzeczywistości, więc uzyskane wyniki nie mogą być traktowane jako uogólnienie wobec całej populacji generalnej. Interesujące poznawczo wydają się badania porównawcze, prowadzone w innych województwach. Wskazuje to przyszły obszar badań nad zagadnieniem postaw mieszkańców poszczególnych regionów Polski wobec odnawialnych źródeł energii.